

GLOBAL MUAMMOLAR VA ULARNING MA'NAVIY HAYOTGA TA'SIRI

*Denov tadbirkorlik va
pedagogika instituti talabasi
Ne'matov Shoxrux Sohibiddin o'gli
Sohibiddin968@gmail.com
Tel: +998338620898*

Annotatsiya: Ushbu maqolada XXI asr insoniyatini tashvishga solayotgan global muammolar, ularning kelib chiqish sabablari va jamiyatning ma'naviy hayotiga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, ekologik, iqtisodiy, axloqiy va siyosiy inqirozlarning inson ruhiyati va ma'naviy qadriyatlariga bo'lgan salbiy oqibatlari yoritiladi. Maqolada insoniyat oldidagi umumjahon masalalarni hal etishda ma'naviy yuksalish, bag'rikenglik va axloqiy mas'uliyatning o'rni asoslanadi.

Kalit so'zlar: global muammolar, ma'naviyat, axloq, insoniyat, ekologiya, tinchlik, taraqqiyot, ma'naviy inqiroz.

Abstract: This article analyzes the global problems that concern humanity in the 21st century, their causes and their impact on the spiritual life of society. The damage caused to the human psyche and spirituality by economic, economic, economic, moral and political processes is discussed. The article substantiates the role of spiritual growth, tolerance and moral responsibility in solving global problems facing humanity.

Keywords: global problems, spirituality, morality, humanity, ecology, peace, development, spiritual education.

Аннотация: В статье анализируются глобальные проблемы, волнующие человечество в XXI веке, их причины и влияние на духовную жизнь общества. В статье рассматривается вред, наносимый психике и духовности человека экономическими, экономико-экономическими и морально-политическими процессами. Обосновывается роль духовного роста, толерантности и моральной ответственности в решении глобальных проблем, стоящих перед человечеством.

Ключевые слова: глобальные проблемы, духовность, нравственность, гуманизм, экология, мир, развитие, духовное воспитание.

Kirish: XXI asr — axborot va texnologiyalar asri bo'lishi bilan birga, murakkab ziddiyatlar va global muammolar davridir. Insoniyat taraqqiyoti, fan-texnika yutuqlari, sanoat va iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bir tomondan hayot sifatini yaxshilagan bo'lsa, ikkinchi tomondan ekologik muvozanatning buzilishi, ma'naviy inqiroz, urush va terrorchilik, ijtimoiy tengsizlik kabi muammolarni keltirib chiqardi. Bugungi kunda har bir xalqning, har bir insonning taqdiri butun sayyoraning holatiga bog'liq. Shu bois

global muammolarni faqat iqtisodiy yoki siyosiy nuqtayi nazardan emas, balki ma'naviy hayot bilan uzviy bog'liq holda o'rganish dolzarb masalaga aylangan¹

Muhokama va natijalar:

Global muammolar — bu butun insoniyat hayotiga daxldor bo'lgan, alohida davlatlar emas balki jahon hamjamiyati tomonidan birgalikda hal etilishini talab qiladigan umumiy muammolardir. Ularning shakllanishi insoniyat taraqqiyoti, texnologik yutuqlar, ijtimoiy munosabatlar va siyosiy o'zgarishlar bilan bevosita bog'liq. XXI asrda inson faoliyatining har bir sohasi jadal rivojlanib borayotgani sababli tabiat va jamiyat o'rtasidagi muvozanat buzilmoqda. Fan va texnika, sanoat va axborot tizimlarining o'sishi inson uchun qulaylik yaratgani holda, ko'plab yangi xavflarni ham tug'dirdi. Masalan, haddan ortiq sanoatlashuv, chiqindilar, energiya iste'molining ortishi — ekologik muvozanatni izdan chiqarmoqda. Shu bilan birga boy va kambag'al mamlakatlar o'rtasidagi tafovut, resurslarning notekis taqsimlanishi, siyosiy adolatsizliklar — ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Bugungi kunda insoniyat quyidagi global muammolar bilan yuzma-yuz turibdi: Ekologik inqiroz – iqlim o'zgarishi, global isish, suv resurslarining kamayishi, o'rmonlarning yo'qolishi. Ijtimoiy tengsizlik – kambag'allik, migratsiya, ishsizlik, adolatsizlik. Tinchlik va xavfsizlik muammosi – urushlar, terrorizm, yadroviy xavf, qurol savdosi. Axloqiy va ma'naviy inqiroz – iste'molchilik, individualizm, axloqiy qadriyatlarning so'nishi. Axborot xavfsizligi muammosi – yolg'on axborot, kiberjinoyatlar, yoshlarning ongi va ruhiyatiga ta'sir qiluvchi zararli kontentlar. Demak global muammolar faqat iqtisodiy yoki siyosiy sohalarga taalluqli emas, balki ular insonning ruhiy va ma'naviy hayotiga bevosita ta'sir qiluvchi omillardir²

Global muammolarning ma'naviy hayotga ta'siri. Ma'naviy hayot — bu insonning ichki dunyosi, e'tiqodi, qadriyati, axloqi va madaniyatini ifodalaydigan murakkab tizimdir. Jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlar ayniqsa global muammolar ma'naviy olamni ham bevosita o'zgartirib yubormoqda. Ma'naviy qadriyatlarning yemirilishi bugungi kunda globallashuv jarayoni insonlar o'rtasidagi masofani qisqartirib madaniyatlar aralashuvini kuchaytirmoqda. Bu hol bir tomondan madaniy aloqalarni kengaytirs, ikkinchi tomondan milliy qadriyatlarning so'nishiga olib kelmoqda. Ko'plab mamlakatlarda jumladan, O'zbekiston yoshlarining ham turmush tarzida G'arbona hayotga taqlid, iste'molchilik ruhining kuchayishi, shaxsiy manfaatni jamiyat manfaatidan ustun qo'yish holatlari kuzatilmoqda. Bu esa xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy ildizlariga putur yetkazadi. Axloqiy inqiroz va ijtimoiy beqarorlik Axborot texnologiyalarining tez rivojlanishi natijasida har bir inson millionlab manbalardan axborot oladi. Biroq bu axborotlar orasida soxta, ma'naviy buzuq yoki ekstremistik g'oyalar ham mavjud. Internetdagi zo'ravonlik, pornografiya,

¹ Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch." – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

² Hasanov B. "Globallashuv va ma'naviyat." – Toshkent: Fan, 2019.

agressiya, radikalizm - yoshlarning axloqiy dunyosiga kuchli salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada jamiyatda befarqlik, hurmatsizlik, zo'ravonlik, oilaviy ajrimlar kabi salbiy holatlar ortmoqda. Bu esa ma'naviy hayotning inqirozini chuqurlashtiradi. Ruhiy tushkunlik va beqarorlik Global muammolarning yana bir salbiy tomoni - inson ruhiyatiga bosimdir. Iqlim o'zgarishi, iqtisodiy tanglik, urushlar, terrorchilik hodisalari insonlarda xavotir, qo'rquv, ishonchsizlik tuyg'ularini kuchaytirmoqda. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida depressiya va ruhiy iztirob holatlari ortib borayotgani bu muammoning jiddiyligini ko'rsatadi. Bularning barchasi insonni o'z ma'naviy ildizidan, milliy g'ururidan, e'tiqodidan uzoqlashtiradi³

Global muammolarning ma'naviy hayotdagi eng og'ir oqibatlaridan biri - oila institutining zaiflashuvidir. Chet el madaniyatining haddan tashqari ta'siri, virtual hayotga qaramlik, axloqiy mas'uliyatning pasayishi natijasida oilaviy ajrimlar soni ko'paymoqda. Oila esa ma'naviyatning tayanch o'chog'i bo'lgani uchun uning yemirilishi butun jamiyat ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ma'naviy yuksalish - global muammolarga qarshi eng kuchli javob Global muammolarning ildizida insonning ma'naviy tanazzuli yotgani sababli ularni bartaraf etish uchun eng avvalo ma'naviy islohotlar zarur. Birinchidan, inson ongida mas'uliyat, mehr-oqibat va bag'rikenglik tuyg'usini mustahkamlash lozim. Har bir inson faqat o'z manfaatini emas balki butun insoniyat kelajagini o'ylasa global muammolarni kamaytirish mumkin. Ikkinchidan, yosh avlodni ma'naviy tarbiya orqali himoyalash - eng muhim vazifa. Ta'lim tizimida axloq, ekologiya, tinchlik va bag'rikenglik mavzulariga keng o'rin berilishi lozim. Uchinchidan, din va milliy qadriyatlarning insonparvarlik, poklik, halollik, sabr-toqat kabi jihatlarini chuqur o'rgatish orqali ma'naviy immunitetni kuchaytirish zarur. O'zbekiston Respublikasida Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston – yangi ma'naviyat bilan" tamoyili aynan shu yo'nalishga qaratilgan. "Ma'naviyatni yuksaltirish markazi" faoliyati, "Milliy g'oya va ma'naviyat darslari" tizimi, yoshlar uchun "Ma'naviyat soatlari"ning joriy etilishi global muammolar ta'sirini kamaytirishga xizmat qilmoqda. To'rtinchidan, xalqaro miqyosda ham ma'naviy hamkorlikni kuchaytirish zarur. Insoniyat yagona qadriyatlarga – tinchlik, adolat, mehr-oqibatga tayanmasa, hech qanday iqtisodiy yoki texnologik yutuq barqarorlikni ta'minlay olmaydi. Ma'naviy barqarorlik – insoniyat kelajagining kafolati Global muammolar sharoitida ma'naviy barqarorlikni saqlash insoniyatning omon qolish garovidir. Chunki ma'naviy tanazzul – har qanday jamiyatning yemirilishiga olib keluvchi eng katta xavfdir. Shu bois, har bir mamlakat, har bir xalq o'z milliy ma'naviy ildizlarini asrab-avaylashi, ularni zamon ruhiga mos tarzda rivojlantirishi zarur. Insoniyat faqat ma'naviy uyg'onish, ruhiy

³ G'ulomov A. "Zamonaviy global muammolar va ularning ijtimoiy oqibatlari." – Toshkent: O'zbekiston, 2020.

poklanish va o'zaro hurmat orqali global muammolarga qarshi birlashgandagina haqiqiy tinchlik va farovonlikka erishadi⁴

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, global muammolar insoniyat hayotining barcha jabhalariga, jumladan, ma'naviy sohasiga ham chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Ularni bartaraf etish uchun xalqaro hamkorlik bilan bir qatorda, ma'naviy tiklanish, axloqiy tarbiya, mehr-oqibat va bag'rikenglik g'oyalarini kuchaytirish zarur. Har bir inson o'zini dunyo oldidagi mas'ul shaxs sifatida his qilsa, insoniyatni qiynayotgan global muammolar yechimi ham osonlashadi. Demak, ma'naviy poklanish — bu insoniyatning barqaror kelajagini ta'minlovchi eng muhim kuchdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch." – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Hasanov B. "Globallashuv va ma'naviyat." – Toshkent: Fan, 2019.
4. G'ulomov A. "Zamonaviy global muammolar va ularning ijtimoiy oqibatlari." – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
5. www.un.org – Birlashgan Millatlar Tashkiloti rasmiy sayti.
6. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasining rasmiy hujjatlari portali.

⁴ Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." – Toshkent: O'zbekiston, 2021.